

Pracovní list

Velikonoce

Ročník: 4.

Velikonoce jsou za dveřmi. Přečti si, proč tyto svátky slavíme, jak se nazývají dny v týdnu předcházející Velikonocím nebo jaké jsou symboly Velikonoc. Vyzdob si třeba svůj pokojíček.

Kalendář VELIKONOC 2020

- 1. března** - 1. postní neděle "Černá"
- 8. března** - 2. postní neděle "Pražná"
- 15. března** - 3. postní neděle "Kýchavá"
- 22. března** - 4. postní neděle "Družebná"
- 29. března** - 5. postní neděle "Smrtná"
- 5. dubna** - 6. postní neděle "Květná"
- 6. - 12. dubna** - Pašijový týden
- 6. dubna** - Modré pondělí
- 7. dubna** - Žluté úterý
- 8. dubna** - Škaredá středa
- 9. dubna** - Zelený čtvrtek
- 10. dubna** - Velký pátek
- 11. dubna** - Bílá sobota
- 12. dubna** - Boží hod velikonoční
- 13. dubna** - Velikonoční pondělí

1. postní neděle

"Černá" "Liščí" "Pučálka"

V době půstu ženy odkládaly pestré oblečení a oblékaly se do tmavých šatů a zástěr a na hlavu vázaly černé šátky, kvůli smutku ze smrti Ježíše. Liščí neděle je odvozena od zvyku, kdy hospodyňky pekly tajně v noci predlíky z pšeničného těsta kynutého pod vodou, sypané solí a mákem. Byly to pamlsky pro děti, které se navlékaly na vrbové proutky. Ty se svázaly červenou pentlí a pak se zavěsily venku na stromy s tím, že je tam dětem nadělila liška. Liška byla symbolem prosperity.

Pučálka je pokrm z namočeného a usmaženého hrachu, který se v tento den vařil.

2. postní neděle

"Pražná" "Sazometná" "Samometná"

Samometná už názvem evokuje smýčení, čištění a pulírování, kterému se hospodyňky věnovaly.

Kromě toho chystávaly polévku praženku a pražmo, starodávný postní pokrm z nedozrálých naklíčených zrn obilí.

Sazometná se říkalo proto, že se v tento očištný den vymetaly komíny.

3. postní neděle

"Kýchavá"

Pověra, kolikrát člověk v tento den kýchně, tolik let bude ještě naživu, dala název této neděli.

Ve východních čechách se věřilo, že zdraví po celý rok bude zajištěno tomu, kdo si v tento den kýchně třikrát.

Původ tohoto zvyku pochází z doby morové epidemie. První projevy nákazy byly spojeny právě s kýcháním a proto se při něm přálo "Pozdrav tě Pán Bůh!", aby se nebezpečí zažehnalo.

4. postní neděle

"Družebná"

V tuto neděli bylo možné mírně porušit jinak přísný půst. Uvolnila se postní kázeň a mládeži bylo povoleno sejít se a povесelit na návsi nebo v některém stavení ve vsi, kde měli svobodnou dívku nebo mládence.

Pro tuto příležitost se pekly větší kulaté koláče s několikerým plněním, tzv. družbance.

zodpovědná výuka

5. postní neděle

"Smrtná" "Smrtelná"

Váže se k ní zvyk "vynášení Smrti (krajově též Moreny, Mařeny nebo Mořeny)".

Je to figura zhotovená ze slámy a hadrů (rezná košile a sukně), s pomalovaným obličejem a na krku má korále z vyfouknutých (nebarevných) vajíček. Někde ji zdobí stuhami, papírovými věnci. Je připevněna na dřevěné tyči a za zpěvu mládeže vynášena ze vsi a vhozena do vody nebo spálena. Tento zvyk symbolizuje hánění zimy.

zodpovědná výuka

6. postní neděle

"Květná"

Tímto dnem se připomíná vjezd Krista do Jeruzaléma. V tomto kraji rostou palmy, které bylo zvykem světit. V našich krajích palmy zastoupily nejčastěji větvičky jív - kočičky.

Svěceným kočičkám se přisuzovala zázračná moc, měly pomáhat proti pohromám, kouzlu, nemocem.

V tento den si lidé oblékali své nejlepší nebo nové šaty.

zodpovědná výuka

Velký půst

Čas předvelikonočního půstu - 40ti denní odříkání. Začíná popeleční středou a končí na Velikonoční neděli. V tomto čase vládlo omezování v jídle, ale také ve společenském životě (byly zakázány svatby, zpěvy zábavy). Celé toto období je naplněno pestrou paletou zvyků a tradic.

Pašijový týden Svatý týden

Jde o připomenutí posledního týdne Ježíšova pozemského života, jeho smrt na kříži a vzkříšení.

Svatý týden začíná Květnou nedělí a končí Božím hodem velikonočním (vzkříšení).

zodpovědná výuka

JEŽÍŠŮV PŘÍBĚH

Narození Ježíše zvěstoval anděl Gabriel Marii, snoubence tesaře Josefa, žijícího v Nazaetu. Marie přivedla dítě na svět v Betlémě, v Judském království.

Král Herodes se dozvěděl o narození Ježíše od mudrců z Východu (Tři Králové) a bál se o svůj trůn - chtěl ho proto nechat zabít (betlémské vraždění neviňátek). Anděl svatou rodinu varoval a ta unikla do Egypta, odkud se vrátila do Nazaretu až po Herodově smrti.

Zde vyrůstal Ježíš až do svých 30 let, do začátku své veřejné činnosti.

(1)

Modré pondělí

Šedivé úterý

V tento den hospodyně uklízely a vymetaly pavučiny.

Škaredá středa **Sazometná středa**

Škaredá středa připomíná Jidášovu zradu, tedy škaredý skutek.

Podle jedné lidové pověry se tvrdí, že kdo se bude na škaredou středu škaredit, bude se pak škaredit každou středu v roce.

Sazometná proto, že se v ten den vymetaly saze z komína.

Zelený čtvrtek

Název dostal podle barvy Olivové hory, kde začalo Kristovo utrpení.

Tento den bývá zvykem připravovat jídlo ze zelené zeleniny nebo bylin (špenát, šťovík, mladá kopřiva), aby byl člověk po celý rok zdravý. Na jaře je totiž nutné dostat do těla vitamíny a ty jsou právě v zelených jídlech.

V kostelech v tento den zmlknou zvony (říká se, že "odletěly do Říma"). Až do Bílé soboty je zvonění nahrazováno hlukem klapaček a řehtaček, s nimiž chlapci chodí po vsi ráno, v poledne a večer a naposledy na Velký pátek ve tři hodiny odpoledne. Věřilo se, že se tímto zvukem vyžene z domů všechno zlé.

Velký pátek

O Velkém pátku si křesťané připomínají ukřižování Ježíše Krista. Podle evangelií zemřel na kříži ve tři hodiny odpoledne. Na památku jeho utrpení se v tento čas konají obřady.

Podle tradice to je jediný den v roce, kdy se země otvírá a vydává své pokady, ale pouze na krátký čas. V Bibli se totiž říká, že když Kristus umíral, pukaly skály. Je možné, že právě toto si lidé spojili. Ale jako poklady země nejspíš měli na mysli zrno a možnost obživy.

Bílá sobota

Na Bílou sobotu se bílilo, uklízelo a připravovalo se na Hod boží velikonoční. V žádné domácnosti nesměl chybět prostřený stůl, velikonoční beránek a jidáše.

O Bílé sobotě můžete začít s pletením pomlázky nebo zdobením vajíček.

Boží hod velikonoční Velikonoční neděle

V noci ze soboty na neděli vstal Ježíš z mrtvých, přichází Velká noc a po ní Boží hod velikonoční. Křesťané se v ten den radují z příchodu Pána.

Zvony se vrací z Říma a opět se rozezní.

Na Boží hod se pekly a světily velikonoční pokrmy (mazance, vajíčka, chléb, beránci).

Posvěcené jídlo se jedlo ve stoje buď v kostele, venku od širým nebem, nebo v polích. Kousek z posvěceného jídla dostala i každá návštěva, zvířata, voda, sad, aby byla hojnost ovoce, dobrá voda, plodnost zvířat apod.

A kdo v ten den okusil posvěceného beránka, našel podle pověry ztracenou cestu v lesích.

Velikonoční pondělí

Velikonoce končí starým zvykem, pomlázkou. Chlapci obcházejí domy s pomlázkou spletenou z vrbového proutí a zdobenou stuhami. Pomlázka je symbol předávání síly, zdraví a svěžesti (omlazení). Šlehány jsou dívky a ženy, aby byly zdravé, veselé a pilné. Odměnou za pomlázku jsou malovaná vajíčka.

Vajíčko

Vajíčka dostávali koledníci za odříkání hezké koledy. Velikonoční vajíčka musela být plná a barevná. Ta vyfouknuta, takzvané kraslice, se používala jako dekorace. Jejich hlavní předností je, že se na rozdíl od těch plných tak rychle nezkazí.

Barvení vajíček je se všemi tradicemi pevně spojeno. Typickými barvami vajíček, která můžeme vykoledovat, jsou žlutá, zelená, červená a hnědá. A to z jasného důvodu – jedná se o přírodní barvy, díky nimž mohl každý doma vejce obarvit.

zodpovědná výuka

Pomlázka

Krajové výrazy pro tuto součást velikonočního veselí jsou: mrskačka, mrskut, šmigrust, šmekrust, tatr, žíla, binovačka, houdovačka, dynovačka, korbáč, kančák, čuar, šibák, rocák, šlehačka, švihačka, šibalka, hodovačka, pomíhod.

Nejlépe se hodí vrbové proutky, protože jsou pružné a dostatečně dlouhé. Vypravit se na mě musí podle toho, na jaký termín Velikonoce připadnou. Jsou-li v březnu, stačí je natrhat týden předem. Když jsou až v dubnu, tak je třeba natrhat proutí až tři týdny dopředu.

zodpovědná výuka

Řehtačka

Řehtačka je výrobek (obvykle dřevěný) vydávající rámus, stejně jako klapačky, mlýnky, trakářky a různé další doma vyrobené nástroje, které byly používány dle tradice za účelem svolání na bohoslužby od Zeleného čtvrtka, kdy zvony umlkaly (odlétaly do Říma). Hlas zvonů nahrazovaly o Velikonocích řehtačky a klapačky různé velikosti.

zodpovědná výuka

Beránek

Typickým velikonočním jídlem vedle mazanců a jidášů byl a zůstává beránek.

Připomíná beránky, které obětovali Izraelci před odchodem z Egypta, aby byly jejich domy uchráněny před poslední z deseti ran egyptských – smrtí prvorozených synů.

zodpovědná výuka

Mazanec

Mazanec se připravuje ze stejného těsta jako vánočka (tedy kynutého), ale není to podmínkou. Liší se tím, že se do něj přidává více vajec, aby byl výsledek lehčí.

Dle tradice se peče na Bílou sobotu. Mazanec je u nás nejstarším doloženým velikonočním pečivem. Mimo hodování byl používán i jako rituální pokrm či dar. Má se vždy naříznout křížem, památka na Ježíšovu smrt na kříži.

zodpovědná výuka

Ježíš hlásal své učení, konal zázraky (uzdavoval těžce nemocné, křísil mrtvé, rozmnožoval chleba). Ne všichni lidé Ježíšovo učení přijímali. Zvláště ostře ho odmítali vůdcové lidu, veleknězi, které kritizoval za to, že zneužívají náboženství ve svůj prospěch.

Příběh o Ježíšově utrpení vážící se k Velikonocům začíná událostmi o Květné neděli. Ježíš přichází do Jeruzaléma a dav ho vítá palmovými listy a voláním Hosana (=pomáhej). Oslavuje se svými učedníky Velikonoční svátek a naposledy s nimi večeří (Poslední večeře). Ježíš ví, že ho apoštol Jidáš zradí. Pod Jidášovým vedením přicházejí strážci Ježíše zatknout.

(2)

zodpovědná výuka

Jidášky - Jidáše

Jidáše jsou jeden z nejznámějších druhů sladkého velikonočního pečiva.

Má symbolizovat Jidášovu smrt oběšením. Vyrábí se z kynutého těsta, z něhož se vyválí tlusté válečky a ty se pak spletou do tvaru provazu.

Toto pečivo se má podle tradice jíst na Zelený čtvrtek před východem slunce, nejlépe potřené medem. Má tím být užitečné lidskému zdraví a chránit před ušknutím hada.

zodpovědná výuka

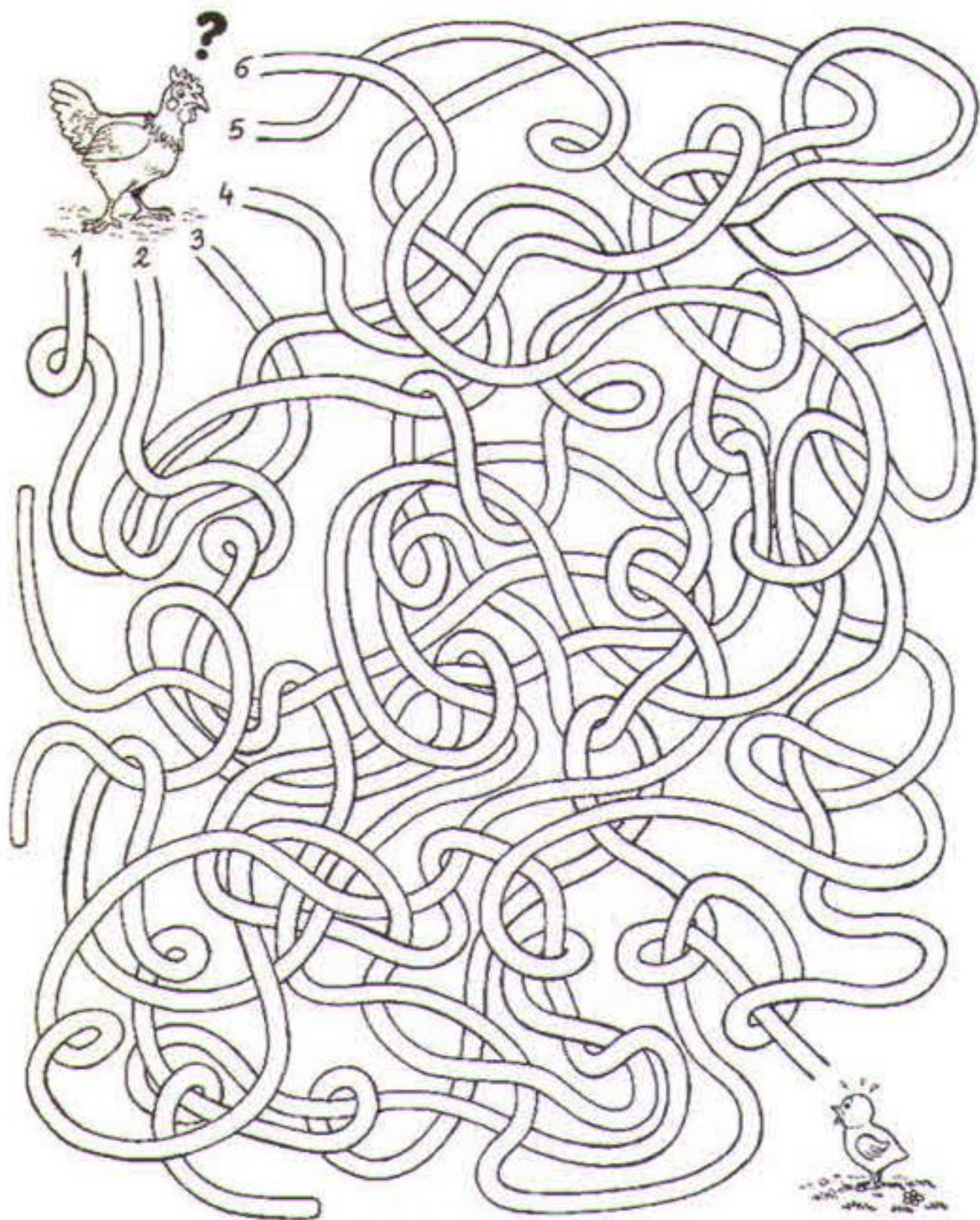
Ježíš přiznává, že je Božím synem. To se jim nelíbí. Je mučen a prochází strastiplnou (křížovou) cestou. Je ukřižován v Golgotě.

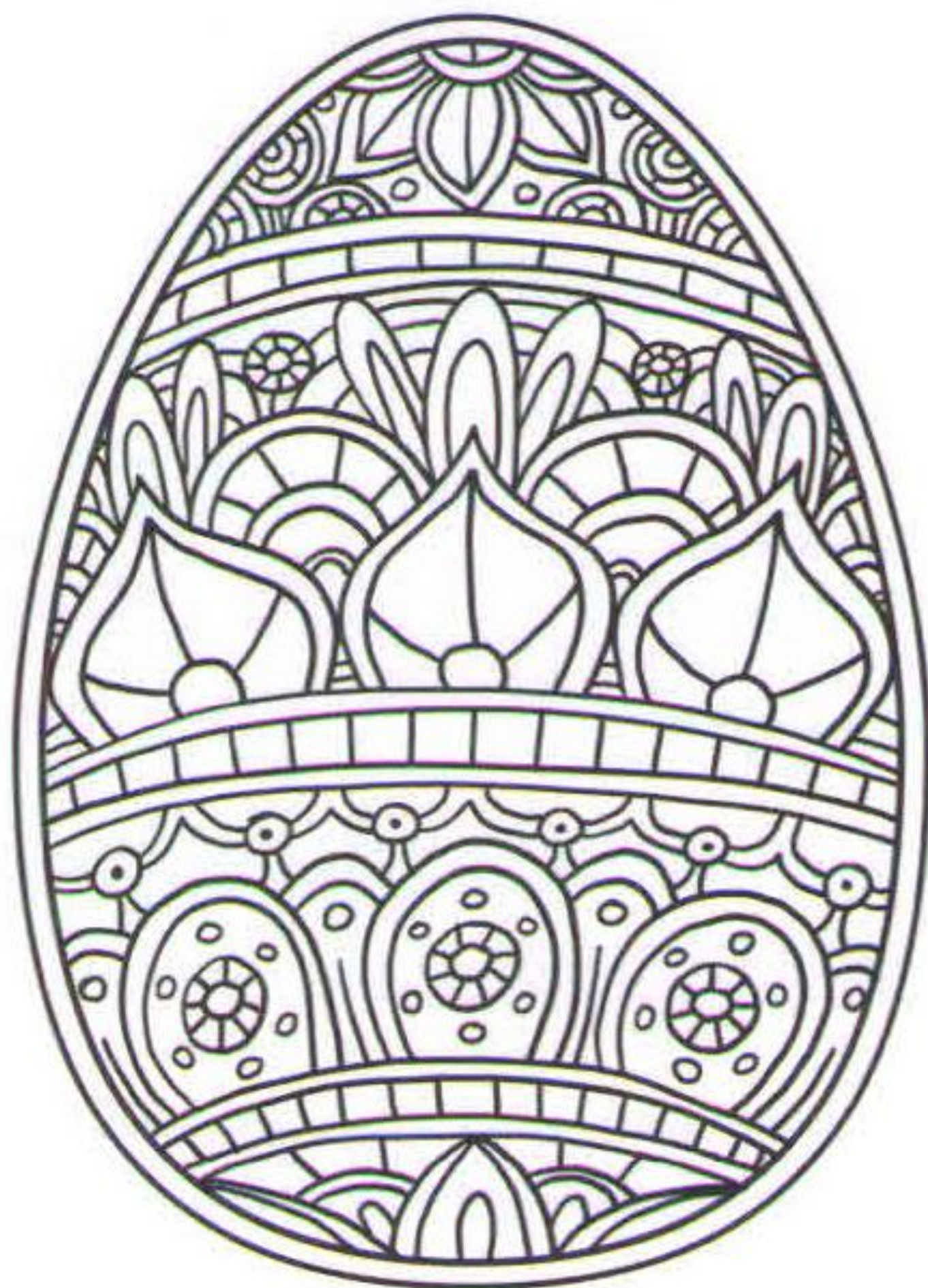
Na Velký pátek Ježíš zemřel. Přátele sňali jeho tělo z kříže a uložili do hrobu vytesaného ve skále. Na třetí den však vstal z mrtvých (z Bílé soboty na Boží hod Velikonoční).

Po 40 dnech života na zemi se naposledy ukázal apoštolům v Jeruzalémě. Na hoře Olivetské jim řekl poselství a poté vstoupil na nebesa.

(3)

zodpovědná výuka

Co skrývá velikonoční okénko?

Ukrytý obrázek se objeví, když správně vybarvíš jednotlivé bubliny podle této šifry.

:

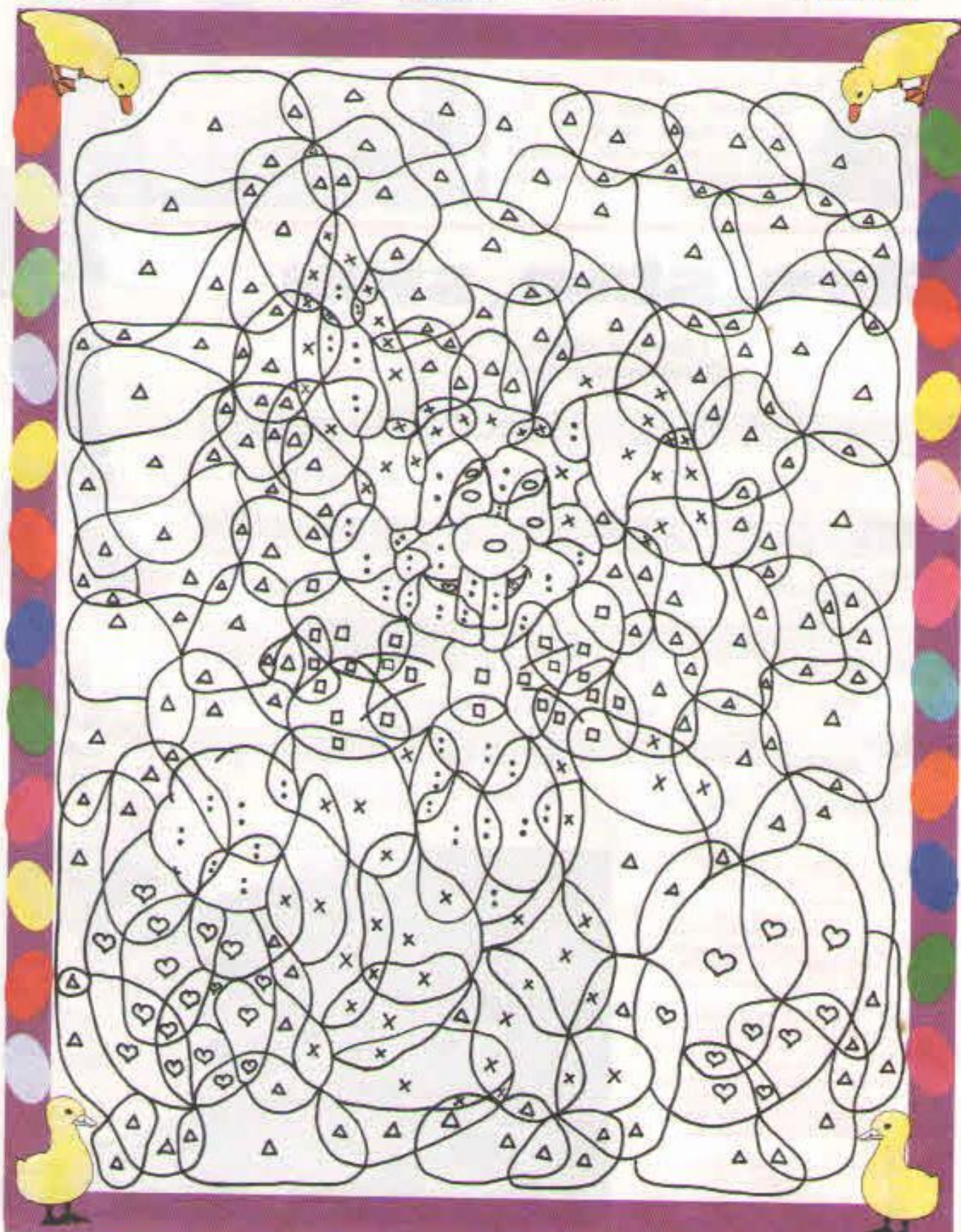
x hnědá

△ modrá

○ černá

□ žlutá

♡ červená

Vypracovaly: Polová, Vykoukalová, Bártková